

HØRBAR LYD

RETNINGSLINJER TIL
PRODUKSJON AV LYD

Målgruppe: Videojournalister uten spesiell lydkompetanse.

Planlegging

Et godt råstoff er gull for det endelige resultatet. Tenk på lyden før du går i opptak. Bakgrunnsstøy tatt opp av den samme mikrofonen som talen er vanskelig/umulig å fjerne fra lydsporet i etterkant.

Mikrofoner

Bør du bruke mygg, bøyle, håndmikrofon eller kanon? Bør du ta med en eller flere? Det anbefales å ta opp minst 3 separate lydspor: Kameramikrofon for kontentum, og mygg på intervjuer og intervjuobjekt. Bruk håndmikrofon hvis det er mye støy. Bruk vindhette utendørs. Avbryt opptak for lydjustering hvis du er usikker på om talen er hørbar. Det spiller ingen rolle om mikrofoner synes i bildet, med unntak av i dramaproduksjoner.

Alltid viktig: Sett av tid til testing før opptak.

Tips – plassering av mygg: Mygg skal plasseres 10-15 cm under munnen, midt på brystet. Plasser myggen på den siden det snakkes, som ofte vender mot intervjueren. Pass på at ingenting berører mikrofonhodet. Husk å sjekke myggen/mikrofonen med jevne mellomrom. Bruk headset, så du vet at du får med lyd hjem.

Tips – kamera og zoom: Hvis du bruker zoom på kameraet så husk at kameramikrofonen ikke følger zoomen. Da må du sikre lyden ved ekstra mikrofon. Eller zoome ut og gå nærmere.

Stemmer

Klar tale

NRKs produksjoner skal ha tydelig og klar tale. Det er viktig for NRK å speile et språklig mangfold. De som bruker dialekter skal - som alle andre - ha tydelig, klar tale og snakke i et rolig tempo. Hvis deltagere/gjester snakker utydelig så bør programleder gjenta de viktigste poengene.

Tips – dialekter: Det er enklere å oppfatte tale og dialekter når man ser ansiktet og munnen til den som snakker. Tenk på dette når du planlegger et opptak.

(McGurk-effekten: <https://www.youtube.com/watch?v=G-IN8vWm3m0>)

Tips – stemmer: Noen stemmer er "runde" og "myke", og dermed en større utfordring for hørbarheten. Vær ekstra forsiktig med bruk av kontentum og musikk sammen med slike stemmer.

Noen stemmer kan ha nytte av å dempe et par dB i nedre mellomtone og øke litt i øvre mellomtone.

Lydnivå

Lyden skal ligge på et nivå som gjør at publikum ikke føler behov for å regulere volumet i løpet av programmet/reportasjen. Med høy vignett vil seerne skru ned volumet, og resten av programmet kan oppfattes som om det har lav lyd og dårlig hørbarhet. Kommentarer, on-screen og off-screen tale skal alle høres like høye ut. NRK forholder seg til standardisert nivå: Loudness R128.

Talen skal prioriteres i lydmiksen.

Bruk av musikk og kontentum

Å bruke musikk og kontentum kan gi fint nærvær og understreke stemningen i en sak. Men vurder hørbarheten før du legger musikk sammen med tale. NRKs hørbarhetspolicy sier at talen skal prioriteres i lydmiksen.

Tips – ved bruk av musikk sammen med tale: Musikk med mye informasjon i mellomtone-sjiktet kan være i konflikt med dialoglyden og dermed gå utover hørbarheten. Det gjelder for eksempel høye pulserende toner fra strengeinstrumenter, blåsere eller perkusive instrumenter som har mye og høye transienter. (- 500Hz-2,5KHz)

Musikk med vokal som synger en tekst er som regel lite egnet til å ligge under tale.

Jo flere elementer jo større risiko for dårlig hørbarhet. I et opptak med tale og bakgrunnsstøy eller kontentum bør man være forsiktig med å legge på musikk. Lag på lag med lydelementer øker risiko for dårlig hørbarhet.

Erfaring viser at høy musikk som varer lenger enn 15-20 sekunder ofte fører til at seeren demper lyttenivået, som igjen fører til at resten av programmet blir spilt av lavere, og dermed får dårligere hørbarhet.

Vi vet at det hjelper på hørbarheten når man ser munnen til den som snakker, så vær spesielt forsiktig med bruk av musikk/kontentum de gangene man ikke ser ansiktet til den som snakker.

Det er mulig å beholde trykket i musikken/kontentum uten at det går for hardt utover hørbarheten ved å filtrere vekk frekvensene som ligger i det samme området som dialogen (prøv å trekke fra 6 dB på 1kHz).

Etterarbeid

Når du er fornøyd med lydmiksen, så senk gjerne nivået på musikken 3-6 dB. En miks som høres fin ut i studio kan ha dårlig hørbarhet hjemme i stua til seerne.

BBCs forskning viser at selv en liten reduksjon av nivået på musikk eller kontentum forbedret hørbarheten for alle. Man beholdt allikevel den kreative visjonen til produsenten/regissøren.

Premiere har et verktøy som kan brukes i redigeringen for å gjøre talen mer hørbar. Her finner du veiledning: <https://confluence.nrk.no/display/AE/Automatisk+fiksing+av+lyd>

Kontroll

Lyden vår skal tåle en lyttesituasjon med hverdagsstøy. Kontroll-lytt med ørene. Lytt til den endelige miksen på en vanlig TV, PC eller radio. Både på høyt og lavt lytternivå. Sett gjerne på kaffetrakteren eller åpne døren ut til kollegaer.

Kontroll-lytt ved å gå frem og tilbake i opptaket. Hør etter om alt høres like høyt ut. Ta jevnlige pauser. Slitne ører kontrollerer dårligere.

La noen som ikke kjenner produksjonen høre på ferdigmiksen. De vil kunne fortelle deg om det er et problem du har gått glipp av. Gjør dette til en del av arbeidsrutinen.

Tips – ved bruk av hodetelefoner: Bruk åpne hodetelefoner. Eksempel: hvis du setter kaffekoppen på bordet så skal du kunne høre det selv om du har hodetelefonene på.

Husk at du alltid kan kontakte NRKs lydteknikere/lyddesignere for råd og hjelp.

Her kan du se Danmarks Radios videoer om hørbarhet:

<http://www.dr.dk/om-dr/eksterne-partnere/eksterne-producenter/lyden-er-viktig>